

STUDIA II STOPNIA FILMOZNAWSTWO I KULTURA MEDIÓW

Specjalno 1: filmoznawstwo intermedialne

Ogólna charakterystyka studiów

Podstawową cechą studiów o specjalności *filmoznawstwo intermedialne* jest programowe przekraczanie dziedziny wąsko pojmowanego filmoznawstwa w kierunku innych sztuk i mediów oraz wprowadzenie wiedzy z zakresu medioznawstwa (głównie z historii i estetyki mediów). W centrum pozostają więc studia nad filmem, ale proponujemy studentom przyjrzenie się swoistości sztuki filmowej poprzez usytuowanie jej w spektrum innych form artystycznych i mediów oraz budowanie świadomości tego, czym jest medium; w jakich związkach względem siebie pozostają sztuki i media; co nowego do tradycyjnej refleksji nad związkami sztuk wnosi medioznawstwo; w jaki sposób historia mediów przeformułuje obraz „narodzin” medium filmowego i komentuje cechę nazywaną najprościej syntetycznością filmu (film jako synteza sztuk).

A. ZAJĘCIA SPECJALNO CIOWE

I Obligatoryjne przedmioty specjalno ciowe

- 1. Media w kulturze Europy**
- 2. Korespondencja sztuk**
- 3. Film i historia mediów**
- 4. Seminarium magisterskie**

1. Media w kulturze Europy (30 h)

Wykład ma na celu przeglądowe zapoznanie studentów z najważniejszymi działami wiedzy o mediach, w których skład wchodzi m.in.: teoria mediów, historia mediów, estetyka mediów, kultura mediów, psychologia mediów, polityka mediów.

Krótko scharakteryzowane zostaną wybrane pojedyncze media występujące w kontekście różnych kultur i społeczeństw (np. książka, list, teatr, e-mail, film, radio, WWW).

Zajęcia mają dostarczyć studentom wiedzy przekrojowej, pozwalającej na zorientowanie się w specyfice dyscypliny, zaznajomić z definicją medium, uświadomić obszary funkcjonowania mediów oraz poziomy ich opisu. Wiedza tego rodzaju stanowi podstawę do kontynuowania tematyki medioznawczej w ramach innych przedmiotów i modułów profilu.

2. Korespondencja sztuk (30 h)

Zajęcia mają zorientować w specyfice badań interdyscyplinarnych na pograniczu sztuk, przedstawić w sposób krytyczny wybrane najbardziej wpływowe metodologie (od Lessinga, przez Mario Praza, semiotykę, fenomenologię spod znaku Romana Ingardena, tematologię, ikonologię, badania topiki, do intermedialności i estetyki mediów), wskazując na to, co w nich trwałe, i to, co doczekało się konstruktywnej krytyki. Wykład ma ponadto zapoznać

studentów z kategoriami opisu porównawczego sztuk (kategorie retoryczne – zwłaszcza symbol i alegoria – tradycyjnie rozumiane kategorie estetyczne i estetyczno-filozoficzne – takie, jak piękno, wzniosłość, patos, tragizm – kategoria przestrzeni, styl i modus, barwa) oraz z historycznymi realizacjami idei pokrewieństwa i wspólnoty sztuk (romantyczna synteza sztuk, synestezja, idea *ut pictura poesis* w starożytności).

Punktem odniesienia dla poruszanych problemów natury metodologicznej i historycznej będzie film jako sztuka syntetyczna i medium. Zastanowimy się nad różnicą między sztuką a medium i nad znaczeniem aspektu estetyczno-medialnego dla zrozumienia swoistości sztuk.

3. Film i historia mediów (30 h)

Wykład budujący świadomość długiego trwania mediów w historii kultury i sytuujący w tej perspektywie film – jako medium syntetyzujące funkcje konkretnych starszych mediów i zanurzone w kulturze medialnej XIX i XX wieku. Z takiego ujęcia wynika sposób przedstawienia wykładanych treści: z jednej strony celem jest scharakteryzowanie kultury medialnej okresu, w którym pojawia się film – kultury wybitnie wizualnej – z drugiej natomiast chodzi o ukazanie antenatów filmu w przeszłości bardziej i mniej odległej – a więc mediów, które pełniły funkcję opowiadającą (śpiewak, narrator); miały charakter „prezentatywny” (teatr); operowały złudzeniem realizmu (fotografia).

Zajęcia mają na celu rozszerzenie perspektywy widzenia „narodzin” filmu o szeroko rozumianą przeszłość medialną oraz pokazanie, że film jest nie tylko „syntezą sztuk”, lecz także „syntezą mediów” bardzo konkretnie pojmowanych i dających się uchwycić historycznie.

II Obligatoryjne moduły specjalnościowe

- MEDIA W FILMIE
- MUZYKA, MEDIA, WARTOŚCI
- FOTOGRAFIA I ZŁUDZENIE
- DRAMATURGIA AUDIOWIZUALNA
- MASS MEDIUM

System modułowy

- 1) Nazwa modułu stanowi tylko ogólną ramę, wyznacza pewien obszar problemowy, nadrzędny temat.
- 2) W ramach modułu proponowane są przedmioty.
- 3) Moduły specjalnościowe są dla studentów obligatoryjne, tzn. że studiując daną specjalność, należy zrealizować przedmioty zaproponowane w ramach modułu (według porządku wyznaczonego przez plan zajęć).
- 4) Moduły specjalnościowe mają dla studentów charakter formacyjny, tj. pozwalają uzyskać odpowiednio sprofilowaną wiedzę.

MEDIA W FILMIE (30 h)

Moduł korespondujący z przedmiotem *Film i historia mediów*, pozwalający poznać wybrane media (np. telefon, płytę, radio, telewizję, książkę, list) – ich historię, estetykę, problemy recepcji, upowszechnienia – z perspektywy konkretnych użyc w filmie. Media pełnią w filmach nierzadko istotne funkcje dramaturgiczne, współkształtują fabułę, stanowią ośrodek

tematyczny dzieła (wykraczając daleko poza rolę scenograficznego detalu). Celem zajęć jest zarówno scharakteryzowanie samego medium, jak i wszechstronna analiza jego obecności – w rzeczywistości społecznej i w rzeczywistości przedstawionej filmu.

MUZYKA, MEDIA, WARTOŚCI (2 x 30 h)

Moduł ten rozwija wiedzę medioznawczą w kierunku związków muzyki z mediami, przy czym w centrum uwagi ma się w tym wypadku znajdować muzyka i kultura rockowa jako jedno z kluczowych zjawisk XX wieku. Przedmioty proponowane w module dają orientację w głównych nurtach stylistycznych muzyki rockowej i ich kontynuacjach, zapoznają z osiągnięciami liryki rockowej i metodami jej analizy, wreszcie prezentują kulturę rockową jako koncept czasowo ograniczony, oparty na spójnych wartościach i definiujący się poprzez muzykę, której fenomenowi nie sposób pojąć bez uwzględnienia kontekstu popularyzacji poprzez media (zwłaszcza film, radio i płytę).

Moduł stwarza ponadto możliwość podjęcia tematów dotyczących szerzej rozumianych związków muzyki z filmem (np. jazz w filmie, związki muzyki klasycznej z mediami ludzkimi, pisanymi, drukowanymi, elektronicznymi, cyfrowymi).

FOTOGRAFIA I ZŁUDZENIE (2 x 30 h)

Moduł dwuprzedmiotowy, w połowie poświęcony historii sztuki fotograficznej, w połowie zagadnieniom estetyki, umieszczonym w kontekście malarskiej *mimesis* oraz medioznawstwa. Fotografia funkcjonuje tu jako sztuka i medium, co pozwala po raz kolejny podjąć problem wzajemnej relacji obu tych terminów.

- Wykład z historii fotografii: może koncentrować się na wybranym okresie rozwoju sztuki fotograficznej; prezentować wybrane konwencje przedstawieniowe; ograniczać do przedstawienia twórczości wybranych fotografów; posługiwać się w doborze treści kluczem geograficznym. Zajęcia przynoszą ponadto medioznawcze ujęcie problemu „narodzin” i awansu fotografii w społeczeństwie.

- Zajęcia z estetyki fotografii: obejmują szeroko rozumianą problematykę iluzji malarskiej i fotograficznej.

DRAMATURGIA AUDIOWIZUALNA (30 h)

Moduł nawiązujący problematyką do zajęć *Korespondencja sztuk*, ale punktem wyjścia do namysłu nad związkami sztuk czyniący kategorię dramaturgii. Celem zajęć jest zrozumienie problemów dramaturgii poprzez analizę struktur audiowizualnych organizujących dzieło na różnych jego poziomach. Zajęcia mogą mieć charakter przekrojowy, a więc obejmować różne formy twórczości o prymacie audiowizualnym (np. teatr, film długo- i krótkometrażowy, wideoklip, opera), lub koncentrować się na jednej wybranej formie. Istotnym elementem zajęć jest kontynuacja problematyki estetyczno-medialnej.

MASS MEDIUM (2 x 30 h)

Moduł uruchamiający refleksję wokół mediów masowych, zarówno w perspektywie historyczno-ewolucyjnej (media drukowane – elektroniczne – cyfrowe), jak i problemowej (estetyka, użytkowanie, nadawanie/ odbiór, wydajność, mass medium XXI wieku, mass medium wobec kultury masowej, refleksja etyczna, szkoły i modele badawcze).

B. WYKŁADY OBLIGATORYJNE (WSPÓLNE DLA OBU SPECJALNO CI)

Studenci obu specjalności na studiach magisterskich uczestniczą w ciągu trzech kolejnych semestrów we wspólnych zajęciach wykładowych.

1. Medialna estetyka filmu fabularnego

2. Teorie filmu

3. Wielkie tematy sztuki europejskiej i film

4. Antropologia wizualna

1 rok

1) Medialna estetyka filmu fabularnego (30 h)

Przedmiot zapoznający studentów z kluczowymi cechami medium filmowego: z typowym dla niego prymatem widzialności, z poziomami realizmu filmowego, z audiowizualnością, usytuowaną między sytuacją pokazywania a doświadczeniem emocjonalnym widza, z możliwościami rozumienia techniki filmowej. W ramach zajęć omówiony zostanie również towarowy charakter medium filmowego, relacje filmu ze społeczeństwem oraz koncepcja filmu jako utopii.

2) Teorie filmu (4 x 15 h)

Zajęcia będą prowadzone w postaci czterech krótkich bloków, poświęconych przez każdego z wykładowców innej teorii, wzgl. innym teoriom filmu (np. wczesne teorie filmu w Polsce i na świecie; Béla Balázs; Siegfried Kracauer; Umberto Eco; Laura Mulvey; Kristin Thompson; Joachim Peach).

Istotnym elementem zajęć jest – po pierwsze – podejście krytyczne, powiązane z odsłanianiem źródeł prezentowanego sposobu myślenia; po drugie – wybór koncepcji lub pojedynczych, szczególnie ważnych, wątków, które doczekały się bogatej recepcji, pozostają ciągle żywe bądź dopiero zasługują na odkrycie; po trzecie – połączenie rozważań z analizą konkretnych filmów.

2 rok

3) Wielkie tematy sztuki europejskiej i film (30 h)

Wykład prezentuje nieśmiertelne tematy sztuki europejskiej, obecne przez wieki w różnych sztukach i mediach, odzywające się – nierzadko w postaciach bardzo ciekawych, polemizujących z ujęciami klasycznymi – także w sztuce filmowej.

Wykład ma tworzyć stabilny punkt odniesienia dla zagadnień wpisanych w kontekst innych kręgów kulturowych, a przy tym przybliżyć jedną z ważnych metod badań intermedialnych i interdyscyplinarnych o ustalonej już renomie.

Tematy: Don Juan; Faust; Falstaff; Edyp; Orestes; Hamlet; Otello; Robin Hood; Hiob; król Artur i legendy kręgu arturiańskiego; Antychryst; Żyd Wieczny Tułacz; Adam i Ewa.

4) Antropologia wizualna (30 h)

Antropologia jest od wielu lat terenem niezwykle ciekawych badań nad kategorią wizualności. W polu refleksji tej dyscypliny znajdują się tematy takie, jak: film i zapis wideo jako źródło wiedzy o kulturze; wizualność jako narzędzie badania dawnych i współczesnych kwestii społecznych (zdrowie i choroba, nierówności społeczne, edukacja, uczestnictwo w kulturze masowej); specyfika filmu etnograficznego.

Przedmiot wpisuje się w pulę zajęć obowiązkowych dla obu specjalności zarówno ze względu na różnorodność materiałów, jakimi się posługuje (m.in. film, fotografia, reklama, pocztówka), jak i ukierunkowanie na wielokulturowość (choćby w kontekście badania zróżnicowanej natury komunikacji filmowej).

C. MODUŁY DO WYBORU (WSPÓLNE DLA OBU SPECJALNO CI)

- **KULTURA ROZRYWKI**
- **INSTRUMENTARIUM ANALIZY FILMOWEJ**
- **MISTRZOWIE KINA**
- **KONWENCJE PRZEDSTAWIENIOWE W FILMIE I INNYCH MEDIACH**
- **WYKŁAD MONOGRAFICZNY**

System modułów do wyboru

- 1) Nazwa modułu stanowi tylko ogólną ramę, wyznacza pewien obszar problemowy, nadrzędny temat.
- 2) W ramach modułu proponowane są przedmioty, które rokrocznie się zmieniają.
- 3) Na początku roku akademickiego ogłaszana jest lista przedmiotów oferowanych w modułach do wyboru w danym cyklu rocznym, tak aby student mógł odpowiednio zaplanować proces studiowania.
- 3) Studiując daną specjalność, należy zgromadzić w ciągu dwóch lat wymaganą ilość 36 punktów ECTS za przedmioty proponowane w modułach do wyboru. Student nie musi więc realizować wszystkich przedmiotów w module. Decydująca jest suma punktów. Student powinien w taki sposób skonstruować swój plan, by z końcem studiów osiągnąć wymagany próg punktowy.
- 4) Student ma prawo – zgodnie ze swoimi zainteresowaniami – wybierać przedmioty również z oferty fakultetów Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej.

KULTURA ROZRYWKI (45 h)

Blok zajęć poświęconych wybranym problemom kultury rozrywki, rozumianej także jako kultura mediów o dominującej funkcji rozrywkowej (formacja pojawiająca się jako taka dopiero w XIX wieku). Możliwe jest tu podjęcie problemów dotyczących szeroko rozumianego współczesnego świata rozrywki (np. przemiany współczesnego aktorstwa w kontekście dominacji funkcji rozrywkowej; Internet i współczesna kultura czasu wolnego; ukształtowanie programów radiowych i telewizyjnych w dobie cyfryzacji; aktualne formy reklamy), jak i ujęcia historyczne (np. film i teatr w XIX-wiecznej kulturze rozrywki; system

gwiazd i przemysł filmowy na przełomie wieków XIX i XX) i sprofilowane medioznawczo (np. media rozrywki na przestrzeni wieków: od błazna do magazynów ilustrowanych).

INSTRUMENTARIUM ANALIZY FILMOWEJ (3 x 30 h)

Moduł trójprzedmiotowy o charakterze warsztatowo-ćwiczeniowym, dający studentom (zwłaszcza tym niemającym wcześniej kontaktu z wiedzą filmoznawczą) możliwość zdobycia podstawowych kompetencji analityczno-filmowych. Studenci posiadający już elementarne umiejętności w tym zakresie mogą je rozwijać na zajęciach ćwiczeniowych poświęconych zagadnieniom inscenizacji filmowej. Istotną częścią modułu jest semestralny kurs pisania naukowego o filmie, kształtujący umiejętności pisemnego formułowania sądów o charakterze niepublicystycznym i nieeseistycznym, a mający służyć jako przygotowanie do samodzielnego przygotowania pracy naukowej.

MISTRZOWIE KINA (45 h)

Moduł będący kontynuacją cyklu przedmiotów proponowanych na studiach licencjackich (*Portrety aktorów*, 1 rok; *Mistrzowie kina*, 3 rok), dający możliwość monograficznego przedstawienia twórczości i sposobu pracy wybranych osobowości filmowych. Proponowane przedmioty mogą dotyczyć nie tylko wielkich indywidualności reżyserskich, lecz także wybitnych operatorów, twórców muzyki czy kostiumografów – pracujących w pojedynkę, ale i nierzadko w rozpoznawalnych konstelacjach.

KONWENCJE PRZEDSTAWIENIOWE W FILMIE I INNYCH MEDIACH (2 x 30 h)

Konwencje przedstawieniowe rozumiane są tu bardzo szeroko: obejmują wszelkie stypizowane sposoby przedstawiania, ze szczególnym naciskiem na zróżnicowanie form filmowej ekspresji artystycznej między dokumentalizmem a animacją.

- Zajęcia mają w założeniu pogłębiać problematykę filmowego realizmu, wydatnie zarysowaną w ramach przedmiotu *Medialna estetyka filmu fabularnego* (1 rok) oraz kontynuowaną aspektowo w ramach przedmiotu *Antropologia wizualna* (2 rok). Tym razem chodzi jednak o umieszczenie realizmu dokumentalnego w kontekście innych mediów – przede wszystkim radia – a więc przedstawienie swego rodzaju wspólnoty mediów połączonej typem realizmu.

- Z drugiej strony chcemy zająć się szczegółowymi problemami filmowej animacji, z naciskiem na teorię i estetykę. Studenci po kursie historycznym proponowanym na studiach licencjackich mają możliwość zapoznania się na II stopniu z zagadnieniami takimi, jak: konstrukcja postaci w filmie animowanym; specyfika montażu w filmie animowanym z perspektywy teorii filmu; kreacje rzeczywistości między baśnią a dokumentem animowanym.

WYKŁAD MONOGRAFICZNY (30 h)

Moduł przewidziany na ostatni semestr studiów, oferujący studentom zajęcia o tematyce ogólnohumanistycznej lub filmoznawczej, poświęcone problemom niekanonicznym, nieporuszonym ani w ramach studiów licencjackich, ani w ramach innych przedmiotów na studiach magisterskich, a przy tym akcentujące aktualny stan badań. Wykładowca proponuje studentom ujęcie w pełni autorskie, nieograniczone ramami tematycznymi modułów i profili.